



וְעַלִּיהָ אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (קהלת ב) וְהַפְּסִיל בַּחֲשֵׁף הוֹלֵךְ. דְּהָא מְסוּסִיתָא דַּחֲשֵׁף קָא אַתְיָא וְלִית לִיה נְהוּרָא לְעֵלְמִין.

והפסיל בחשף הולך, שהרי מפסלת החשף הוא בא, ואין לו אור לעולמים.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, תָּא חֲזִי, פְּתִיב טוֹב יִלְד מְסַפֵּן וְחָכָם. מָאן יִלְד מְסַפֵּן, הָא אוּקְמוּהָ וְאַתְמַר דְּאִיהוּ יִצְר טוֹב. אֲכַל טוֹב יִלְד, הָדָא הוּא דְכַתִּיב, (תהלים לו) נֶעַר הֵייתִי גַם זְקֵנְתִי. וְדָא הוּא נֶעַר דְּאִיהוּ יִלְד מְסַפֵּן דְּלִית לִיה מְגֻרְמִיָּה כְּלוּם. וְאַמַּאי אֲקָרִי נֶעַר, בְּגִין דְּאִית לִיה חֲדָתוֹ דְּסִיְהֵרָא דְּמִתְחַדְּשָׁא תְּדִיר, וְתְּדִיר אִיהוּ יִלְד מְסַפֵּן כְּמָה דְּאַמְרֵן. וְחָכָם, בְּגִין דְּחֻכְמָה שְׂרִיָּא בֵּיה.

רבי שמעון אמר, בא ראה, פתוב טוב ילד מספן וחכם, מי זה ילד מספן? הרי בארוה, ונתבאר שהוא יצר טוב. אבל טוב ילד, זהו שכתוב (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי, וזה הוא נער שהוא ילד מספן, שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא נער? משום שיש לו חדוש הלכנה שתמיד מתחדשת, ותמיד הוא ילד מספן, כמו שאמרנו. וחכם, משום ששורה בו חכמה.

מִמְרֵךְ זְקֵן, דָּא הוּא יִצְר הָרַע כְּמָה דְּאַתְמַר. דְּהָא מִן יוֹמָא דְּהוּהָ לָא נִפְק מִמְּסַאָבוּתִיָּה לְעֵלְמִין, וְאִיהוּ כְּסִיל. דְּכַל אֲרַחוּי אֵינּוֹן לְאַרְחַ בִּישָׁא, וְאַזִּיל וְסֻטִי לְבַנֵּי נִשְׂא וְלָא יָדַע לְאַזְדַּהֲרָא. וְאִיהוּ אֲתִי עִם בַּר נִשׁ בְּתַסְקוּפִין בְּגִין לְאַסְטָאָה לֹון מְאַרְח טָבָא לְאַרְחַ בִּישָׁא.

ממרך זקן - זהו יצר הרע, כמו שנאמר, שהרי מיום שהיה לא יצא מטמאתו לעולמים. והוא כסיל, שכל דרכיו הם לדרך רעה, והולך ומסטה את בני האדם ולא יודע להזהר, והוא בא עם אדם בעלילות כדי להסתותם מדרך טובה לדרך רעה.

תָּא חֲזִי, עַל דָּא אֲקָדִים עִם בַּר נִשׁ בְּיוֹמָא דְּאַתְיָלִיד בְּגִין דִּיהֵימִין לִיה. דְּהָא כַּד אֲתִי יִצְר טוֹב לָא יְכִיל בַּר נִשׁ לְמַהִימְנָא לִיה וְדָמִי עַלִּיהָ כְּמָטוּלָא. כְּגוּוֹנָא דָּא תְּנִינָן, מָאן הוּא רְשָׁע עָרוּם, דָּא הוּא מָאן דְּאַקָדִים לְאַטְעָנָא מְלוּי לְקַמֵּי דִּינָא עַד לָא יִיתִי חֲבָרִיָּה מְאַרִי דְּדִינָא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי יח) צַדִּיק הִרְאִשׁוֹן בְּרִיבּוֹ וְגו'.

בא ראה, על זה מקדים עם אדם ביום שנולד, כדי שיאמין לו, שהרי כשבא יצר הטוב, לא יכול האדם להאמין לו, ודומה עליו כמעמסה. כמו זה שנינו, מי הוא רשע ערום? זהו מי שמקדים לטען דבריו לפני הדין טרם יבא חברו בעל הדין, כמו שנאמר (משלי יח) צדיק הראשון בריבו וגו'.

כְּגוּוֹנָא דָּא (הוא נ"א הא) רְשָׁע עָרוּם, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (בראשית א) וְהִנְחָשׁ הָיָה עָרוּם. וְהוּא אֲקָדִים וְשָׂרִי עַמִּיָּה דְּבַר נִשׁ עַד לָא יִיתִי חֲבָרִיָּה לְאַשְׂרָאָה עַלִּיהָ. וּבְגִין דְּאִיהוּ אֲקָדִים וְהָא אֲטַעִין טַעֲנַתִּיהָ עַמִּיָּה, כַּד אֲתִי חֲבָרִיָּה דְּאִיהוּ יִצְר הַטּוֹב, אֲבָאִישׁ לִיה לְבַר נִשׁ בְּהִדְיָה וְלָא יְכִיל לְזַקְפָּא

כמו זה [הוא נ"א הנה] רשע ערום, כמו שנאמר (בראשית א) והנחש היה ערום, והוא מקדים ושורה עמו של אדם בטרם יבא חברו לשרות עליו. ומשום שהוא מקדים, והנה טוען טענתו עמו - כשבא חברו, שהוא יצר הטוב, מרע את האדם עמו ולא יכול לזקף ראשו כאלו הטעין על כתפו כל המשאות של העולם בגלל אותו רשע ערום

חבריה דאיהו יצר הטוב, אבאיש ליה לבר נש בהדיה ולא יכיל לזקפא



שהקדים עמו. ועל זה אמר שלמה  
(קהלת ט) וְחִכְמַת הַמִּסְפֵּן בְּזוּיָהּ  
וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, מִשּׁוּם  
שֶׁהִנֵּה הַקְּדִים אַחֵר.

ועל כן, כל דין שמקבל מאדם  
דבר בטורם יבא חברו, פאלו קבל  
עליו תועבה אחרת לאמונה, אלא  
(משלי שם) וּבֵא רָעוּהוּ וַחֲקָרוּ, וְזֶה  
הוא דרך של אדם צדיק. שהרי  
האדם הצדיק הזה שלא האמין  
לאותו רשע ערום של יצר הרע  
בטורם יבא חברו, שהוא יצר  
הטוב. ומשום זה פני אדם  
נכשלים לעולם הבא.

אבר אותו צדיק שפוזר מרבוננו,  
כמה רעות סובל בעולם הזה כדי  
שלא יאמין ולא ישתתף עם אותו  
יצר הרע, והקדוש ברוך הוא  
מציל אותו מכלם. זהו שכתוב  
(תהלים לד) רַבּוֹת רְעוֹת צַדִּיק וּמִכָּלֶם  
יִצְיָלָנוּ ה'. לא כתוב רבות רעות  
לצדיק, אלא צדיק, משום  
שהקדוש ברוך הוא מרצה בו,  
ומשום כך הקדוש ברוך הוא  
מרצה מאותו האדם ומציל אותו  
מן הכל בעולם הזה ובעולם הבא.  
אשרי חלקו.

בא ראה כמה רעות עברו עליו על  
יעקב כדי שלא יתדבק באותו  
היצר הרע ויתרחק מחלקו,  
ומשום כך סבל כמה ענשים וכמה  
רעות ולא שקט. פתח ואמר, (איוב  
א) לֹא שְׁלוֹתִי וְלֹא שְׁקֻטִי וְלֹא  
נַחְתִּי וַיָּבֵא רָגְזוֹ. בא ראה כמה  
רעות סובלים הצדיקים בעולם  
הזה, רעות על רעות, פאבים על  
פאבים, כדי לזכות אותם לעולם  
הבא.

יעקב כמה רעות סבל, רעות על  
רעות תמיד, כמו שנאמר לא  
שלותי - בבית לבן, ולא יכלתי  
להנצל ממנו. ולא שקטתי -

כמה דאת אמר לא שלותי, בביתא דלבן, ולא יכילנא לאשתחבא

רישיה, פאלו אטעין על כתפיה כל מטולין  
דעלמא. בגין ההוא רשע ערום דאקדים  
עמיה. ועל דא אמר שלמה (קהלת ט) וְחִכְמַת  
הַמִּסְפֵּן בְּזוּיָהּ וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, בְּגִין  
דְּהָא אַקְדִּים אַחֵרָא.

ועל דא כל דיני דקביל מבר נש מלה עד  
לא ייתי חבריה, פאלו מקבל עליה  
טעווא אחרא למהימנותא. אלא (משלי יח) וּבֵא  
רָעוּהוּ וַחֲקָרוּ, וְדָא הוּא אֶרַח דְּבַר נֶשׁ זַפְאָה,  
דְּהָא בַר נֶשׁ זַפְאָה דָּא הוּא, דְּלֹא הֵימִין  
לְהוּא רִשְׁעַ עָרוּם דִּיִּצְרַ הָרַע, עַד דִּיִּתִי  
חֲבֵרִיָּה דִּיאִהוּ יִצְרַ טוֹב. וּבְגִין דָּא כְּנִי נֶשׂא  
אִינוּן כְּשָׁלִין לְעַלְמָא דְאַתִּי.

אבר ההוא זפאה דאיהו דחיל למאריה,  
כמה בישין סביל בהאי עלמא בגין  
דלא יהימין ולא ישתתף בההוא יצר הרע.  
וקדשא ברוך הוא שזיב ליה מפלהו, הדא  
הוא דכתיב, (תהלים לד) רַבּוֹת רְעוֹת צַדִּיק  
וּמִכָּלֶם יִצְיָלָנוּ יי. רבות רעות לצדיק לא  
כתיב, אלא צדיק. בגין דקדשא ברוך הוא  
אתרעי ביה. ובגין כך קדשא ברוך הוא  
אתרעי בההוא בר נש ושזיב ליה מפלא  
בהאי עלמא ובעלמא דאתי, זפאה חולקיה.

תא חזי, כמה בישין עברו עליה דיעקב,  
בגין דלא יתדבק בההוא יצר הרע  
ויתרחק מחולקיה. ובגין כך סביל כמה  
עונשין כמה בישין ולא שקיט. פתח ואמר,  
(איוב א) לֹא שְׁלוֹתִי וְלֹא שְׁקֻטִי וְלֹא נַחְתִּי וַיָּבֵא  
רָגְזוֹ. תא חזי, כמה בישין סבלין צדיקנא  
בהאי עלמא. בישין על בישין, פאבין על  
פאבין. בגין למזפי לון לעלמא דאתי.

יעקב כמה סביל בישין על בישין תדיר,



מַנְיָהּ. וְלֹא שְׁקֻטִיתִי, מַעֲשׂוֹ. מַה־הוּא צַעֲרָא  
דְּצַעֲרָא לִי הֵהוּא מְמַנָּא דִּילֵיהּ, וְלִבְתֵּר דְּחִילוֹ  
דְּעֵשׂוֹ. וְלֹא נַחֲתִי, מִן דִּינָה וּמִן שְׂכָם.

וַיָּבֵא רִגְזוֹ, דָּא רוּגְזָא וְעַרְבוּבֵינָא דִּיוֹסָף דְּאִיהוּ  
קָשְׂיָא מִכְּלָהוּ, מִגּוֹ רַחֲמֵימוּתָא דִּיעֲקֹב  
לְגַבֵּי דִּיוֹסָף דְּאִיהוּ רָזָא דְּבֵרִית, עָאל  
בְּמַצְרַיִם. בְּגִין דְּלִבְתֵּר פְּתִיב, (שמות ו) וְאֶזְכֹּר אֶת  
בְּרִיתִי, לְאֶשְׁתְּפַחָא שְׂכִינְתָא (נ"א שְׂמֵשׁ) תַּמָּן  
בְּהַדְיָה.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגּוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן,  
(דף קפ ע"א) רַבֵּי יוֹסֵי פְתַח, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק  
אָבֵד וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב וְאִנְשֵׁי חֶסֶד  
נֶאֱסָפִים בְּאִין מִבֵּין כִּי מִפְּנֵי הָרַעָה נֶאֱסָף  
הַצַּדִּיק. הַצַּדִּיק אָבֵד, בְּזַמְנָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ  
הוּא אֲשַׁגַּח בְּעֵלְמָא וְלֹא הוּי עֵלְמָא כְּדָקָא  
יְאוּת, וְאֶזְדַּמֵּן דִּינָא לְשַׁרְיָא עַל עֵלְמָא. כְּדִין  
קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיל זַפְּאָה דְּאֶשְׁתְּפַח  
בִּינְיָהוּ, בְּגִין דִּישְׁרֵי דִינָא עַל כְּלָהוּ אַחֲרַנִּין,  
וְלֹא יִשְׁתְּפַח מֵאֵן דִּיגִין עֲלִיָּהוּ.

דְּהָא כָּל זַמְנָא דְזַפְּאָה שְׂאֲרֵי בְּעֵלְמָא, דִּינָא  
לֹא יְכִיל לְשַׁלְטָאָה עַל עֵלְמָא. מְנַלְן  
מִמַּשְׁהָ, דְכֹתִיב, (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם  
לוֹלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עָמַד בְּפָרְץ לִפְנֵי וְגו'.  
וּבְגִין כֶּף קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיל לְזַפְּאָה  
מִבִּינְיָהוּ וְסֻלֵיק לִיָּה מַעֲלָמָא, וּכְדִין אַתְּפָרַע  
וְגַבֵּי דִילֵיהּ. סוּפִיָּה דְקָרָא, כִּי מִפְּנֵי הָרַעָה  
נֶאֱסָף הַצַּדִּיק. עַד דְּלֹא יִיתִי רַעָה לְשַׁלְטָאָה  
עַל עֵלְמָא נֶאֱסָף הַצַּדִּיק. (ר"א כ"י מִפְּנֵי הָרַעָה נֶאֱסָף עַד לֹא  
יִשְׁלוּט הָרַעָה בְּעֵלְמָא) דְּבַר אַחַר כִּי מִפְּנֵי הָרַעָה, דָּא  
יַצֵּר הָרַע.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב שְׂלִימוֹ דְאַבְהֵן הוּהוּ וְאִיהוּ  
קָאִים לְקִיָּמָא בְּגִלוּתָא. אָבֵל מִגּוֹ דְּאִיהוּ  
צַדִּיק אַתְּעַפֵּב דִּינָא דְלֹא שְׁלֻטָא בְּעֵלְמָא. דְּהָא

מַעֲשׂוֹ, מֵאוּתוֹ הַצַּעֲרָא שְׁצַעֲרָא אוּתִי  
הַמְמַנָּה הֵהוּא שְׁלוֹ, וְאַחַר כֶּף  
הַפְּחַד שֶׁל עֵשׂוֹ. וְלֹא נַחֲתִי - מִן  
דִּינָה וּמִן שְׂכָם.

וַיָּבֵא רִגְזוֹ - זֶה הַרְגֵזוֹ וְהָעַרְבוּבֵיָּה  
שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהוּא קָשָׁה מִן הַכֹּל,  
וּמִתּוֹךְ אֶהְבְּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶל  
יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוּד הַבְּרִית, נִכְנָס  
לְמַצְרַיִם, כִּי אַחַר כֶּף פְּתוּב (שמות  
ו) וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, שְׁתַּמְצָא  
הַשְּׂכִינָה [נ"א שְׂמֵשׁ] שָׁם עִמּוֹ.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגּוּרֵי אָבִיו  
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבֵּי יוֹסֵי פְתַח, (ישעיה  
נז) הַצַּדִּיק אָבֵד וְאִין אִישׁ שָׁם עַל  
לֵב וְאִנְשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאִין  
מִבֵּין כִּי מִפְּנֵי הָרַעָה נֶאֱסָף  
הַצַּדִּיק. הַצַּדִּיק אָבֵד, בְּזַמְנָן  
שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁגִּיחַ  
בְּעוֹלָם וְאִין הָעוֹלָם כְּרְאוּי,  
וּמִזְדַּמֵּן הַדִּין לְשֵׁרוֹת עַל הָעוֹלָם,  
אִזְ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת  
הַצַּדִּיק שְׁנִמְצָא בִּינְיָהֶם כְּדִי  
שִׁישְׁרָה הַדִּין עַל כָּל הָאַחֲרִים  
וְלֹא יִמְצָא מִי שְׁיִגֵן עֲלֵיהֶם.

שְׁהַרֵּי כָּל זַמְנָן שְׁהַצַּדִּיק שׁוּרָה  
בְּעוֹלָם, הַדִּין לֹא יְכֹוֹל לְשַׁלֵּט עַל  
הָעוֹלָם. מִנִּין לָנוּ? מִמַּשְׁהָ,  
שְׁפָתוּב (תהלים קו) וַיֹּאמֶר  
לְהַשְׁמִידֵם לוֹלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ  
עָמַד בְּפָרְץ לִפְנֵי וְגו'. וּמַשׁוּם  
כֶּף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת  
הַצַּדִּיק מִבִּינְיָהֶם וּמְסַלֵּק אוֹתוֹ מִן  
הָעוֹלָם, וְאִזְ נִפְרַע וְגוּכָה אֶת  
שְׁלוֹ. סוּף הַפְּסוּק - כִּי מִפְּנֵי  
הָרַעָה נֶאֱסָף הַצַּדִּיק. בְּטָרַם תְּבֵא  
הָרַעָה לְשַׁלֵּט עַל הָעוֹלָם נֶאֱסָף  
הַצַּדִּיק [ר"א כ"י מִפְּנֵי הָרַעָה נֶאֱסָף, טָרַם תְּשַׁלֵּט  
הָרַעָה בְּעוֹלָם]. דְּבַר אַחַר כִּי מִפְּנֵי  
הָרַעָה - זֶה יַצֵּר הָרַע.

בֵּא רְאֵה, יַעֲקֹב הִיָּה בְּחִיר  
הָאֲבוֹת, וְהוּא עוֹמֵד לְהַתְקִים  
בְּגִלוּת, אָבֵל מִתּוֹךְ שֶׁהוּא צַדִּיק,  
הַתְּעַפֵּב הַדִּין שֶׁלֹּא יִשְׁלֵט בְּעוֹלָם,  
שְׁהַרֵּי כָּל יְמֵי יַעֲקֹב לֹא שָׁרָה



כל יומי דיעקב לא שרא דינא על עלמא,  
וכפנא אתבטלת.

ואוף הכי ביומוי דיוסף דאיהו דיוקנא  
דאבוי (בין דאיהו מת מיד). לא שרא גלותא  
(דינא על עלמא). בגין דאיהו אגין עלייהו כל  
יומוי, בין דאיהו מת, מיד שרא עלייהו  
גלותא. פמה דאת אמר (שמות א) וימת יוסף  
וגו', וסמיה ליה הבה נתחכמה לו. וכתוב  
וימרו את חיהם בעבדה קשה בחמר  
ובלבנים וגו'. פגוונא דא בכל אתר דשריא  
זפאה (על) בעלמא בגיניה קדשא ברין הוא  
גין על עלמא, וכל זמנא דאיהו קיים, דינא  
לא שרא על עלמא והא אתמר.

תא חזי, וישב יעקב בארץ מגורי אביו,  
מאי מגורי אביו, פמה דאת אמר, (ירמיה  
ט) מגור מסביב, דכל יומי הוה דחיל והוה  
בדחילו: וישב יעקב בארץ מגורי אביו. רבי  
אלעזר אמר, דאתקשר ויתיב בהוה אתר  
דאתאחיד בחשך. ארץ מגורי אביו דייקא,  
בארץ פנעז, אתקשר אתרא באתריה. מגורי  
אביו, דא דינא קשיא. בארץ מגורי אביו,  
פמה דאתמר ההוה דינא רפנא דאיהי ארץ,  
דאתאחיד מן דינא קשיא וביה אתישב יעקב  
ואתאחיד ביה, (ומהיא ארץ איהי אספקלריא דלא נהרא):

אלה תלדות יעקב יוסף וגו', בתר דאתישב  
יוסף ביעקב ואזדווג שמשא  
בסיהרא, פדין שרא למעבד תולדות, ומאן  
איהו דעביד תולדות, אהדר ואמר יוסף,  
דהא ההוה נהר דנגיד ונפיק איהו עביד  
תולדות בגין דלא פסקין מימוי לעלמין,  
ואיהו עביד תולדות בהאי ארץ ומניה נפקין  
תולדות לעלמא.

הדין על העולם והרעב התבטל.  
ואף כף בימי יוסף, שהוא דמות  
אביו, [בין שהוא מת מיד] לא שרתה  
הגלות [הדין על העולם], משום שהוא  
הגן עליהם כל ימיו. בין שהוא  
מת, מיד שרתה עליהם הגלות,  
כמו שנאמר (שמות א) וימת יוסף  
וגו', וסמוך לו - הבה נתחכמה לו.  
וכתוב וימרו את חיהם בעבדה  
קשה בחמר ובלבנים וגו'. כמו כן  
בכל מקום ששרוי צדיק [על]  
בעולם, בשבילו הקדוש ברוך  
הוא גן על העולם, וכל זמן שהוא  
קיים, הדין לא שורה על העולם,  
והנה נתבאר.

בא ראה, וישב יעקב בארץ מגורי  
אביו, מה זה מגורי אביו? כמו  
שנאמר (ירמיה ט) מגור מסביב, שכל  
ימיו היה פוחד והיה בפחד. וישב  
יעקב בארץ מגורי אביו. רבי  
אלעזר אמר, שהתקשר וישב  
באותו מקום שנאחז בחשך. ארץ  
מגורי אביו דוקא, בארץ פנעז,  
נקשר המקום למקומו. מגורי  
אביו - זה הדין הקשה. בארץ  
מגורי אביו, כמו שנאמר אותו  
הדין הרפה, שהיא הארץ שנאחזה  
מן הדין הקשה, ובו התישב יעקב  
ונאחז בו [ואותה ארץ היא האספקלריה שאינה  
מאירה].

אלה תלדות יעקב יוסף וגו'. אחר  
שהתישב יוסף עם יעקב והזדווג  
השמש עם הלבנה, אז התחיל  
לעשות תולדות. ומי הוא שעושה  
תולדות? חזר ואמר יוסף. שהרי  
אותו נהר ששופע יוצא הוא  
עושה תולדות, משום שאין מימיו  
פוסקים לעולמים, והוא עושה  
תולדות בארץ הזו וממנו יוצאים  
תולדות לעולם.

שהרי השמש, אף על גב  
שהתקרב ללבנה, לא עושה פרות,

דהא שמשא אף על גב דאתקרב בסיהרא לא עביד איפין בר ההוה